

УДК 378.147.1:004.9:82(091)

Сергій Шаров,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри інформатики
і кібернетики Мелітопольського державного
педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького

Тетяна Шарова,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української і зарубіжної
літератури Мелітопольського державного
педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького

**ЕЛЕКТРОННИЙ ПІДРУЧНИК
«ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ XVII-XVIII СТ.»
У САМОСТІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ**

У статті наголошується на тому, що електронний підручник «Історія зарубіжної літератури XVII–XVIII ст.» є корисним для студентів-філологів. Він містить у собі лекції, матеріали до семінарських занять та самостійної роботи з навчального курсу, методичні рекомендації щодо структури та організації навчальної дисципліни, тестові завдання, контрольні питання для самоперевірки, відеоматеріали, фотогалерею тощо.

Ключові слова: студент-філолог, самостійна робота, електронний підручник.

В статье отмечается то, что электронный учебник «История зарубежной литературы XVII–XVIII в.» является полезным для студентов-филологов. Он содержит в себе лекции, материалы к семинарским занятиям и самостоятельной работы из учебного курса, методические рекомендации относительно структуры и организации учебной дисциплины, тестовые задания, контрольные вопросы для самопроверки, видеоматериалы, фотогалерею и другие компоненты.

Ключевые слова: студент-филолог, самостоятельная работа, электронный учебник.

In the article is marked on that electronic textbook «History of foreign literature of XVII–XVIII age» is useful to the students-philologists. It contains lectures, materials to seminars employments and individual works of an educational course, methodical recommendations in relation to a structure and

organization of educational discipline, to the test of task, controls questions for self-control, videomaterials, fotogallery and others like that.

Key words: *students-philologists, iindividual work, electronic textbook.*

Широке використання комп'ютерних технологій у процесі навчання є одним із чинників розвитку сучасної освіти, а технічне забезпечення навчального процесу – об'єктивною необхідністю [1]. Поступове збільшення кількості комп'ютерної техніки у вищих навчальних закладах робить перспективною галузь, пов'язану з розробкою та впровадженням електронних підручників (ЕП) для забезпечення самостійної роботи студентів, збільшення частки якої зумовлено вимогами кредитно-модульної системи навчання. Особливо це стосується гуманітарних дисциплін, вивчення яких передбачає самостійне прочитання та обробку значної кількості навчальної та художньої літератури.

Електронний підручник – це програмно-методичний комплекс, що забезпечує можливість самостійного освоєння навчального курсу або його розділів за допомогою комп'ютера. Безперечно, правильне та оптимальне використання електронного підручника дозволить отримати ряд переваг перед традиційними методами навчання, а відтак – підвищити ефективність навчально-виховного процесу [3, с. 334].

З розвитком інформаційних технологій роль електронних засобів навчального призначення, у тому числі електронних підручників, безупинно зростає. У зв'язку з актуальністю означеного питання фахівцями різних галузей науки та освіти ведуться дослідження зі створення та застосування електронних підручників у навчальному процесі. Зокрема, визначенням сутності електронного підручника займалися О. Бондар, А. Кирилов, етапи створення електронних підручників розглядали М. Ізергін, Г. Саприкіна, вимоги до їх створення створювали Н. Бишевець, М. Жалдак, О. Зіміна та інші вчені.

Слід зауважити, що електронні підручники мають ефективність за умови дотримання вимог, які висуваються до таких програмних продуктів, а саме: 1. Зміст підручника повинен повністю відповідати навчальній дисципліні та бути відповідно структурований. 2. Електронний підручник за необхідності повинен містити інформацію в аудіо- або відеоформаті для максимального оволодіння знаннями. 3. Повинні бути засоби для швидкого пошуку потрібної інформації у підручнику, наприклад, у вигляді гіперпосилань. 4. Повинний бути тезаурус термінів, понять, історичних даних тощо, які зустрічаються у змісті підручника. 5. Обов'язкова наявність блоку контролю знань. 6. Електронний підручник повинен мати зручний для користування інтерфейс для забезпечення активного оволодіння знаннями, вирізнятися високим рівнем виконання та художнього оформлення [2; 5, с. 273].

Технологія створення електронних підручників достатньо

трудомістка, яка передбачає колективну працю групи спеціалістів: викладачів, програмістів, дизайнерів тощо. На думку Г. Саприкіної, вона передбачає виконання таких етапів: визначення цілей та завдань розробки; розробка структури електронного підручника; розробка змісту за розділами та темами; підготовка сценаріїв окремих структур електронного підручника; етап програмування модулів підручника; апробація; коректування змісту ЕП за наслідками апробації; підготовка методичної допомоги для користувача [4]. Окремим етапом повинно йти отримання авторського права на створений електронний підручник.

Електронні підручники, як один із видів нових інформаційних технологій, дозволяють значно спростити процес оволодіння знаннями. У результаті проведеного аналізу науково-методичних джерел, а також власного практичного досвіду зі створення програмних продуктів навчального призначення було розроблено електронний підручник «Історія зарубіжної літератури XVII–XVIII ст.» (автори А. В. Землянська, Т. М. Шарова, С. В. Шаров), що став допоміжним засобом під час вивчення дисципліни.

Навчальний курс «Історія зарубіжної літератури XVII–XVIII ст.» передбачає вивчення та засвоєння світового літературного процесу протягом XVII–XVIII ст. Процес опрацювання відповідного курсу історії зарубіжної літератури повинен базуватися на методологічній основі, яка вимагає від студентів детального аналізу конкретної історичної доби, ознайомлення з працями видатних дослідників літератури та соціокультурного розвитку Західної Європи XVII–XVIII ст.

Метою курсу з історії зарубіжної літератури означеного періоду є глибоке засвоєння студентами особливостей розвитку літературної творчості протягом різних соціокультурних епох, життєвого та творчого шляху кращих представників національних літератур, формування уявлень про специфіку розвитку літературних жанрів, стилів, напрямів XVII–XVIII ст., збагачення духовної культури майбутніх філологів.

Завдання курсу полягає у формуванні знань студентів про основні тенденції розвитку зарубіжної літератури; монографічному вивченні окремих літературних персоналій; подальшому розвитку умінь та навичок аналізу та оцінки епічних, ліричних, драматичних творів.

Формою викладання матеріалу курсу є лекція. Також навчальною програмою передбачено проведення семінарських занять, у процесі підготовки до яких студенти самостійно виконують індивідуальні завдання. Лекції охоплюють увесь матеріал, виділяючи в ньому найскладніше, найсуттєвіше. Їх завдання – зорієнтувати студента у тенденціях розвитку науки про літературу на сучасному етапі, наголосивши на спадкоємності культурних традицій.

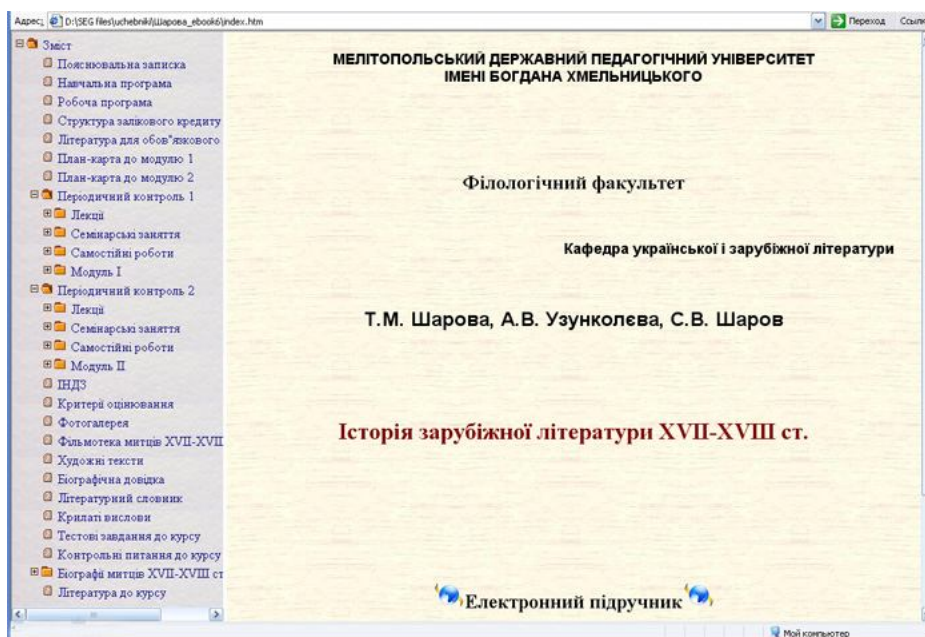
Практичний блок зорієнтований на подальший розвиток умінь та навичок літературно-критичного аналізу епічних, ліричних та драматичних творів (з'ясування жанрової специфіки, особливостей композиції,

прийомів творення образів-персонажів, мови та стилю), їх оцінку з позицій загальнолюдських морально-етичних цінностей.

Ключові проблеми, які розглядаються під час лекцій, як правило, виносяться на семінарські заняття з метою поглиблення окремих аспектів лекційного подання, актуалізації матеріалу для його самостійного опрацювання студентами. На семінарських заняттях студенти мають можливість не тільки закріпити вивчене, відтворюючи лекційний, книжковий матеріал, відомості з рекомендованої додаткової літератури, але й висловити самостійні міркування з питання, що обговорюється, інтерпретувати деякі тези, положення, навести власні приклади або запропонувати обговорити детальніше те чи інше питання. Діалог викладача та студента, їх безпосереднє спілкування також є продуктивним способом засвоєння курсу.

Самостійна робота передбачає індивідуальну працю студента над засвоєнням менш складних тем. Вона спрямована на опрацювання окремих оглядових тем, прочитання художніх текстів, оволодіння навичками самостійної роботи з найновішими монографічними дослідженнями, науковими розвідками, журнальними статтями та іншими видами літератури. Разом же лекції, практичні заняття, самостійна робота є (за умови суворого дотримання вимог викладача) основою для отримання міцних знань і успішного складання курсу «Історія зарубіжної літератури XVII–XVIII ст.».

Електронний підручник «Історія зарубіжної літератури XVII–XVIII ст.» призначений для студентів-філологів II курсу спеціальностей 6.020303 Філологія. Українська мова і література, 6.020303 Філологія. Українська мова і література та мова і література (англійська), 6.020303 Філологія. Мова і література та мова і література (англійська, німецька) Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Новизна електронного підручника полягає в тому, що навчальний матеріал з курсу «Історія зарубіжної літератури XVII–XVIII ст.» систематизовано, узагальнено та подано згідно кредитно-модульної системи.

Електронний підручник «Історія зарубіжної літератури XVII–XVIII ст.» передбачає вивчення характеру основних літературних напрямів, течій та стилів, окреслення постатей найяскравіших представників національних літератур, розкриття ідейно-художньої цінності поетичної спадщини окремих письменників, з'ясування значення їх творчості в розвитку світової літератури, висвітлення взаємного благотворного впливу однієї літератури на іншу.

Для навігації у змісті електронного підручника була розроблена гіпертекстова структура. В інформації, яка представлена в електронному підручнику (з лекційного курсу, до семінарських занять, для самостійної роботи), є гіперпосилання, а отже, студент може, швидко натиснувши це посилання, дізнатися про значення того чи іншого поняття, біографічні відомості будь-якого письменника, творчість якого вивчається у розрізі курсу «Історія зарубіжної літератури XVII–XVIII ст.». Це дозволяє студенту не витратити зайвий час на пошук потрібної інформації та негайно перейти до опрацювання навчального матеріалу.

Електронний підручник з курсу історії зарубіжної літератури «Історія зарубіжної літератури XVII–XVIII ст.» розпочинається з пояснювальної записки, прочитавши яку, студенти можуть ознайомитися із доцільністю використання цього видання та його особливостями. Далі вміщено структуру залікових кредитів відповідно до системи ECTS. Головною особливістю електронного підручника є систематизовані плани-карти, де вміщено перелік тем, які студенти мають засвоїти до першого та другого періодичних контролів.

Окрім основних програмних документів, структура електронного підручника вміщує два періодичні контролі, відкривши які, студент має змогу побачити кількість лекцій, семінарських занять, тем, які повинен опрацювати без допомоги викладача, та інформацію до самостійної роботи, – усе, що дозволить ретельно підготуватися до написання модулів. Електронний підручник містить перелік тем індивідуальних науково-дослідних завдань (ІНДЗ), над якими студент, обравши одну з цих тем, працює цілий семестр, а наприкінці його подає роботу викладачу до захисту та оцінювання. Познайомившись зі структурою електронного підручника, студент має можливість переглянути критерії оцінювання якості знань, тому їх також уміщено у зміст підручника. На нашу думку, така структура електронного видання є актуальною та зручною для засвоєння студентами знань, набуття ними необхідних вмінь та навичок.

Електронний підручник з курсу «Історія зарубіжної літератури

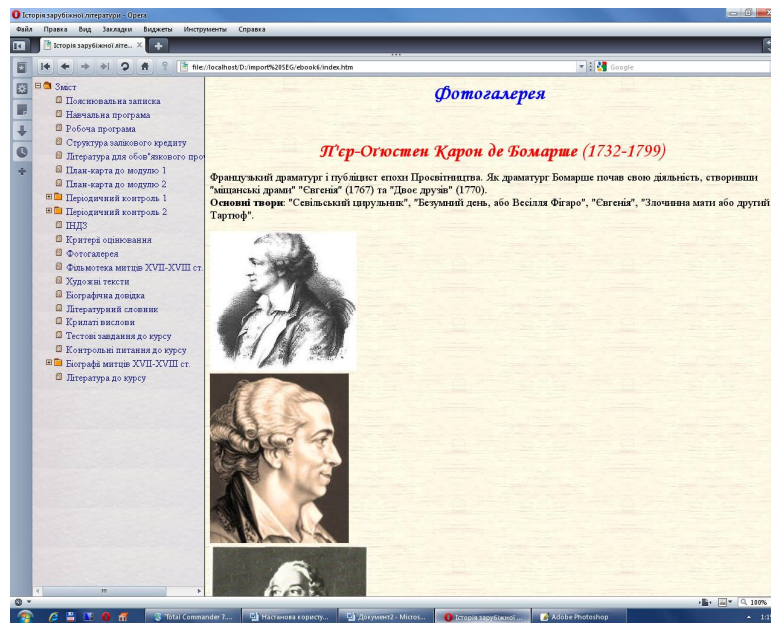
XVII–XVIII ст.» містить у собі весь лекційний (лекції) та практичний (семінарські заняття) курси, а також інформацію, необхідну для самостійної роботи (плани, матеріали тощо). Крім того, подаються кілька варіантів першого та другого модулів, щоб зорієнтувати студентів на рівні складності і форму контрольних завдань для перевірки якості знань, ступінь сформованості вмій і навичок.

Для успішного засвоєння даного курсу обов'язковим є перелік творів для прочитання. Згідно з означеним списком подаються самі художні тексти. Тож електронний підручник є важливим та цікавим з того погляду, що надає можливість студентам готуватися до занять вдома, маючи перед собою художні тексти, короткий виклад лекційного матеріалу, плани семінарських занять із конкретною інформацією, а також матеріали для підготовки до вивчення тем, винесених за програмою на самостійне опрацювання.

Вивчення історії літератури неможливе без конкретного знання фактів літературного процесу. Необхідна умова при цьому – уважне читання текстів художніх творів не в уривках, вміщених у хрестоматії, а повністю, що дає яскраве і конкретне уявлення про їх поетику, особливості художньої форми. Обов'язковий мінімум текстів західноєвропейських письменників XVII–XVIII ст. наводиться у списку літератури, який додається. У ході над електронним підручником були використані матеріали авторитетних джерел з історії зарубіжної літератури таких авторів: М. Величко, Г. Давиденко, О. Єременко, О. Ніколенко, Б. Шалагінова та ін.

В умовах збільшення кількості навчальних годин на самостійну підготовку та зменшення загального обсягу годин, що виділяються на аудиторне викладання курсу «Історія зарубіжної літератури XVII–XVIII ст.», питання швидкого оволодіння знаннями є актуальним. У цьому контексті доцільним є формування мультимедійного навчально-методичного контенту, в якому була б зведена вся інформація, необхідна для студента, що вивчає названу дисципліну.

Під час вивчення навчального курсу доречною є можливість переглянути фотогалерею видання та відеоматеріали, що дозволять студенту побачити фотографії зарубіжних письменників XVII–XVIII ст., пам'ятних місць, пов'язаних з їх особами, дізнатися про основні віхи їх життя та творчості, особливості доби, смаки та вподобання людей того часу, заглибитись в атмосферу означеного періоду.

Це допомагає зорієнтуватися у тому, до якого періоду слід відносити того чи іншого митця, до якої літературної течії, на пряму він належить, а також познайомитися із творчими набутками письменників XVII–XVIII ст.

В електронному підручнику «Історія зарубіжної літератури XVII–XVIII ст.» вміщено також літературний словник, в якому подається тлумачення основних термінів і понять, що використовуються при вивченні курсу та є незрозумілими чи невідомими студентам.

У підручнику окремо зібрані крилаті вислови митців означеного періоду та відгуки літературних критиків, науковців, сучасників того чи іншого письменника на його конкретний твір або творчий доробок загалом та вислови стосовно його персони. Цікавим є зібраний у підручнику матеріал, де відтворено біографії всіх митців XVII–XVIII ст., вивчення творчої спадщини яких передбачене базовою та робочою програмами дисципліни.

Контроль якості засвоєння знань, оцінка ступеня досягнення поставлених навчальних цілей є важливими складовими частинами навчального процесу при використанні будь-якої технології. В електронному підручнику вміщені контрольні питання з курсу, за якими можна готуватися до складання періодичних модулів та рубіжного контролю знань з дисципліни.

Особливе місце серед форм контролю займає тестування. Природно, що тести – далеко не єдина форма перевірки навчальних досягнень студентів, що повинна застосовуватися, однак сполучення можливостей комп'ютерних технологій та переваг тестування викликає підвищений інтерес до розробки тестових завдань. Тому в електронному підручнику подано тестові завдання, які передбачають одну правильну відповідь з кількох запропонованих. Таким чином, студент може перевірити свої знання та переконатись у рівні своєї підготовки до семінарських занять, складання самостійних тем, написання модулів тощо.

Останній розділ електронного підручника містить список літератури, що подається в алфавітному порядку, за допомогою якого студенти можуть краще підготуватися до курсу «Історія зарубіжної літератури XVII–XVIII ст.».

Обговорення електронного підручника «Історія зарубіжної літератури XVII–XVIII ст.» відбулося на Міжнародній Інтернет-конференції «Стратегічні питання світової науки». Серія Філологія, Методика мови та літератури. Польща (7–15 лютого 2010 р.). Доповідь на тему: «Використання інформаційних технологій при вивченні курсу «Історія зарубіжної літератури XVII–XVIII ст.» (А. В. Землянська, Т. М. Шарова) висвітлює основні складові електронного підручника, обґрунтовує необхідність його використання у навчальному процесі вищих навчальних закладів.

Електронний підручник зареєстровано у державному Департаменті інтелектуальної власності, отримано свідоцтво на авторське право (Електронний підручник «Історія зарубіжної літератури XVII–XVIII ст.», автори – А. В. Землянська, Т. М. Шарова, С. В. Шаров – свідоцтво № 34607 від 19 серпня 2010 р.).

Отже, підвищення ефективності самостійної роботи та її індивідуалізація на основі використання нових інформаційних технологій дають можливість викладачеві не лише контролювати успішність студентів, а й стимулювати їх пізнавальну активність. Електронний підручник використовується під час вивчення курсу «Історія зарубіжної літератури XVII–XVIII ст.» на філологічному факультеті. Упровадження електронного підручника з курсу «Історія зарубіжної літератури XVII–XVIII ст.» у навчальний процес підвищило якість засвоєння студентами навчального матеріалу та автоматизувало процес навчання та контроль знань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Захарова И. Г. Информационные технологии в образовании : учеб. пособ. для студ. высш. пед. учеб. заведений / И. Г. Захарова. – М. : Издательский центр «Академия», 2005. – 294 с.
 2. Зими́на О. В. Рекомендации по созданию электронного ученика: [Электронный ресурс] / О. В. Зими́на, А. И. Кирилов. – Режим доступа : http://www.academiaxxi.ru/Meth_Papers/AO_recom_t.htm.
 3. Підготовка викладачів вищої школи: інформаційні технології у педагогічній діяльності : навч.-метод. посіб. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2009. – 380 с.
 4. Сапрыкина Г. А. Электронные учебники для школьного образования: [Электронный ресурс] / Г. А. Сапрыкина. – Режим доступа : <http://www.rusedu.info/Article13.html>.
 5. Шаров С. В. Використання електронних підручників в навчальному процесі / С. В. Шаров // Теорія та методика навчання математики, фізики, інформатики : зб. наук. праць. – Кривий Ріг : Видавничий відділ НметАУ, 2005. – С. 273–275.
-